

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра статистики та математичних методів в економіці

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 051 «Економіка»

за освітньою програмою «Бізнес-статистика та аналітика»

на тему: «Регіональний аналіз середньої заробітної плати в Україні»

Виконавець:

студент заочного факультету

Цідаєва Юлія Русланівна

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Милашко Ольга Генріхівна

Одеса 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ФОРМУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ	6
1.1. Механізми формування, основні форми та системи заробітної плати.	6
1.2. Вплив державного регулювання на рівень заробітної плати	10
Висновок до розділу 1	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ	14
2.1. Дослідження темпів зростання/зниження номінальної та реальної заробітної плати.....	14
2.2. Аналіз середньої заробітної плати за видами економічної діяльності за 2012–2022 роки.....	17
2.3. Прогноз заробітної плати на основі аналітичного вирівнювання	23
Висновок до розділу 2	31
РОЗДІЛ 3. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПО РЕГІОНАХ УКРАЇНИ.....	32
3.1 Фактори, що впливають на диференціації заробітної плати	32
3.2 Регіональна та галузева диференціація заробітної плати	34
3.3 Кореляційно-регресійний аналіз заробітної плати в Україні	40
Висновок до розділу 3	44
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	48
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Актуальність теми. Уявімо Україну, де рівень життя істотно відрізняється залежно від того, де ви живете. У столиці та на заході країни люди заробляють значно більше, ніж на сході та півдні. Ця нерівність у заробітній платі веде до багатьох проблем, таких як міграція населення, депопуляція регіонів, соціальні та економічні негаразди. Чим же може бути актуальне дане дослідження?

По-перше, це допоможе віднайти шляхи для зменшення економічної нерівності. Тобто різкий контраст у заробітній платі між регіонами розриває країну на дві частини. Багатші регіони процвітають, а бідніші – занепадають. Це може призвести до соціальних заворушень, політичної нестабільності та загальмувати розвиток України в цілому. Низькі зарплати роблять бідні регіони непривабливими для інвесторів та нових бізнесів. Це веде до ще більшого занепаду та посилює економічну нерівність.

По-друге, це дослідження допоможе зрозуміти, як зменшити внутрішню міграцію. Люди їдуть з бідних регіонів у пошуках кращого життя, залишаючи свої сім'ї та домівки. Це шкодить як регіонам, які втрачають людський капітал, так і мегаполісам, які не справляються з напливом мігрантів. Війна з Росією ще більше загострила проблему регіональної нерівності, внутрішньої міграції та імміграції. Деякі регіони окуповані, інші – зруйновані. Це веде до масового безробіття, зниження заробітної плати та поглиблення соціальних проблем.

По-третє, в цілому дослідження направлене на пошук інструментів для покращення добробуту населення. Низька зарплата – це прямий шлях до бідності. Люди не можуть утримувати сім'ї, купувати необхідні речі та отримувати якісні освіти та медичне обслуговування. Це шкодить здоров'ю, демографії та майбутньому України.

У цілому дослідження регіонального аналізу середньої заробітної плати може допомогти: зрозуміти причини та масштаби економічної нерівності в Україні; розробити політику, спрямовану на зменшення цієї нерівності та

стимулювання економічного розвитку в усіх регіонах країни; створити кращі умови життя для людей в усіх куточках України.

Проблеми, пов'язані з розміром середньої заробітної плати в різних регіонах України останнім часом є об'єктом дослідження багатьох вчених, а саме: Ткача Є., Грушевої А., Холявко К., Шевчука В., Кустовської О., Безродної Т., Пижової М., Баранова В., Кваснікової Г. та інших.

Метою даної кваліфікаційної роботи є проведення регіонального аналізу середньої заробітної плати в Україні.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі необхідно вирішити наступні **завдання**:

- 1) вивчити механізми формування, основні форми та системи заробітної плати;
- 2) проаналізувати вплив державного регулювання на рівень заробітної плати;
- 3) дослідити темпи зростання/зниження номінальної та реальної заробітної плати;
- 4) провести аналіз середньої заробітної плати за видами економічної діяльності за 2012–2022 роки;
- 5) сформулювати прогноз заробітної плати на основі аналітичного вирівнювання;
- 6) визначити фактори, що впливають на диференціацію заробітної плати;
- 7) провести аналіз регіональної та галузевої диференціації заробітної плати;
- 8) здійснити кореляційно-регресійний аналіз заробітної плати в Україні.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є регіональні особливості диференціації середньої заробітної плати в Україні.

Об'єктом дослідження є середня заробітна плата в регіонах України.

При виконанні кваліфікаційної роботи використовувались такі статистичні методи як: метод статистичного групування, метод відносних та середніх величин, методи аналізу рядів динаміки, метод інтегральної оцінки, кореляційно-регресійний аналіз, графічний метод. Для обробки та аналізу інформації використовувалися Microsoft Excel та Microsoft Word.

Інформаційною базою дослідження є наукові публікації вітчизняних та зарубіжних учених, нормативно-правові акти України, офіційні статистичні дані, електронні ресурси офіційних веб-сайтів Державної служби статистики та державних установ, матеріали науково-практичних конференцій, монографічних досліджень та інші фахові видання.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, містить список використаної літератури та додатки.

У першому розділі кваліфікаційної роботи було досліджено теоретичні аспекти формування заробітної плати. Було розглянуто механізми, що впливають на її рівень, а також основні форми та системи оплати праці. Окрема увага була приділена впливу державного регулювання на заробітну плату.

У другому розділі кваліфікаційної роботи було проведено аналіз динаміки заробітної плати в Україні за період з 2012 по 2022 роки. Досліджено темпи зростання/зниження номінальної та реальної заробітної плати, а також проведено аналіз середньої заробітної плати за видами економічної діяльності. Окрема увага була приділена прогнозуванню заробітної плати на основі аналітичного вирівнювання.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи було досліджено рівень диференціації заробітної плати по регіонах України. Визначено фактори, що впливають на цю диференціацію, а також проведено аналіз регіональної та галузевої диференціації заробітної плати. Проведено кореляційно-регресійний аналіз заробітної плати в Україні.

ВИСНОВКИ

Заробітна плата – це не просто цифра в трудовому договорі. Це те, що дає людям можливість жити, утримувати сім'ї, реалізовувати свої мрії. І від того, якою вона є, залежить не лише добробут людей, а й економічне процвітання країни.

Дослідження показало, що заробітна плата в Україні має ряд проблем, зокрема:

- 1) Низький рівень: заробітна плата в Україні залишається низькою порівняно з країнами ЄС.
- 2) Диференціація: рівень заробітної плати значно відрізняється залежно від регіону та галузі економіки.
- 3) Низька реальна заробітна плата: незважаючи на номінальне зростання, реальна заробітна плата в Україні за останні роки знизилась.

Це негативно впливає на добробут людей тому, що багато людей не можуть задовольнити свої базові потреби через низький рівень заробітної плати. Також це має негативний вплив на розвиток економіки: низька реальна заробітна плата стримує споживчий попит і, як наслідок, економічне зростання. Соціальна справедливість також зазнає змін, оскільки значна диференціація заробітної плати веде до соціальної нерівності та посилює соціальну напругу.

У будь якому випадку держава може вжити ряд заходів для покращення ситуації, зокрема можна виділити наступні:

1. Підвищення мінімальної заробітної плати. Це допоможе людям з низькими зарплатами жити гідно.
2. Зменшення податкового навантаження на фонд оплати праці. Це стимулюватиме роботодавців підвищувати заробітну плату своїм працівникам.
3. Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу. Це створить нові робочі місця з конкурентною заробітною платою.
4. Інвестування в освіту та підвищення кваліфікації робочої сили. Це дозволить людям отримати більш високооплачувану роботу.

5. Розробка та реалізація регіональних програм розвитку. Це допоможе зменшити регіональну диференціацію заробітної плати.

Важливо, щоб усі суб'єкти – і держава, і роботодавці, і працівники – спільно працювали над тим, щоб зробити заробітну плату в Україні справедливою та гідною. Це дослідження є певним кроком у цьому напрямку. Воно дає нам розуміння проблем, з якими ми стикаємося, і пропонує можливі шляхи їх вирішення. Наше завдання – зробити так, щоб заробітна плата в Україні стала дійсно справедливою винагородою за працю.

Підсумовуючи проведені дослідження можна сказати, що поставлені мета та завдання були виконані, зокрема було розглянуто основні аспекти та механізми формування заробітної плати, включаючи ключові теоретичні концепції, такі як модель Мінсера. Досліджено роль держави у регулюванні заробітної плати та підкреслено важливість зв'язку між економічною теорією та практичними політиками.

Результати цього дослідження створюють теоретичний фундамент для подальших досліджень. Аналіз ринку праці в Україні вказує на зростання заробітної плати з часом, але спостерігається зниження у 2022 році через інфляцію. Прогноз вказує на подальше зростання заробітної плати.

Диференціація заробітної плати в Україні зумовлена різними факторами, такими як стаж, кваліфікація, та сфера зайнятості. Запропоновані заходи для зменшення диференціації, такі як підвищення мінімальної заробітної плати та удосконалення системи освіти. Аналіз також дозволив ідентифікувати регіональні та галузеві відмінності в оплаті праці, що є важливим для планування політик. Кореляційно-регресійний аналіз показав зв'язки між різними факторами та рівнем заробітної плати, що може бути використано для управління персоналом та прогнозування економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний сайт Державної статистичної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.stat.gov.ua
2. Ткач Є. І. (ред.) Курс лекцій з дисципліни Статистика. Частина 1. Теорія статистики/ В. П. Сторожук, О. В. Кустовська, Є. І. Ткач, І. М. Ткач та ін.; Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 224 с.
3. База даних Statista <https://www.statista.com/>
4. Грушева А., Холявко К. Диференціація заробітної плати: проблеми, чинники, аналіз вітчизняних реалій та зарубіжний досвід. Світ фінансів. 2014. №4. С. 136–140.
5. Шевчук В. Аналіз динаміки рівня заробітної плати в Україні та країнах ЄС як складова дослідження кон'юнктури ринку праці. Економіка і управління. 2023. С. 119–127.
6. Рівень заробітної плати відповідно до видів робіт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kadrovik.ua>
7. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>
8. Відмінності в рівнях заробітної плати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uchebnik-online.com/123/1138.html>
9. Кустовська О., Безродна Т. Порівняльний статистичний аналіз диференціації в оплаті праці (дослідження науковців) / Вісник ТНЕУ. – 2011. – Вип. 2. – С. 114–117.
10. Заробітна плата робітників в світі. Звіт ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukraine.un.org/uk>
11. Міністерство Фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/2022/>
12. Пижова М. О. Фактори та принципи справедливої оплати праці // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. – 2020. – №54. – С. 36–45.

13. Баранов В. В. Світовий досвід побудови ефективної системи оплати праці на підприємстві // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2011. – Вип. 20(1). – С. 139–145. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2011_20\(1\)__23.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npkntu_e_2011_20(1)__23.pdf)
14. Кваснікова Г. С. Закордонний досвід застосування оплати праці найманих працівників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua>
15. Гендерний розрив в оплаті праці: як відрізняється середня зарплата жінок і чоловіків в Україні. Аналітичний портал Слово і діло. 10 червня 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/06/10/infografika/suspilstvo/hendernyj-rozryv-oplati-praczi-yak-vidriznyayetsya-serednya-zarplata-zhinok-cholovikiv-ukrayini>.
16. Збільшення мінімальної зарплати до 3200 грн не вплине на субсидії в період опалювального сезону. 20.11.2016. URL: <https://www.pay.vn.ua/articles/310>
17. Лаговський В.В. Статистичний аналіз динаміки рівня заробітної плати в Україні. Ефективна економіка. 2017. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5643>
18. Офіційний сайт Державного центру зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>
19. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/main/data/database>
20. Денисенко В. Оцінка регіональних відмінностей у формуванні та розвитку середнього класу в Україні / В. Денисенко // Наука і техніка сьогодні №5. – 2022.
21. Васьківська Н. Формування заробітної плати на регіональному ринку праці в Україні / Н. Васьківська. – 2021.
22. Економічна енциклопедія: в 3 т.: Т. 1 / відп. ред. С.В. Мочерний. К. : Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.